

Globálisan az irgalom a legfőbb vonzerő

Kárpáti András

– Bár a kereszténységet és az iszlámot több minden köti össze, mint amennyiben eltérnek egymástól, a muzulmán fundamentalizmus és az ebből kinövő terrorizmus a világ egyes válságövezeteiben keresztény életeteket is követel – nyilatkozta lapunknak Máté-Tóth András teológus. A Szegedi Egyetem Vallástudományi Tanszékének professzora nagy-lelkű szimbolikus gesztusnak nevezte a magyar kormány részéről, hogy a keresztények megsegítéséért felelős helyettes államtitkárságot hozott létre. Mint fogalmazott, a kezdeményezés hiteles-

ségét csorbitja, ha szembeállítjuk az üldözött kereszténységet az üldözött iszlámmal. A valláskutató arra is kitért: a keresztény egyházak – legmarkánsabban a Ferenc pápa által vezetett katolikus egyház – egyre inkább az irgalmat tekintik Isten legfontosabb jellemzőjének, s globálisan ennek hangsúlyozása lehet a legfőbb vonzerő a híveknek. Szavai szerint a vallást szekuláris világunkban sem fenyegeti a tudomány térhódítása, azonban a keresztény egyháznak figyelnie kell arra, hogy továbbra is képes legyen megszólítani a hitüket nem az intézményes egyházi keretek között gyakorló tömegeket. ➤ **5. oldal**

„Sokan a maguk módján hisznek Istenben, és csak az emberek kis része ateista”

Máté-Tóth András: A szépirodalom lehet a vallás új nyelvezete

– A kereszténység története során mindig megtanult beszélni az adott korszak nyelvén, ma a szépirodalom hangján kell megszólalnia, ha továbbra is el akarja érni a híveit – fogalmazott a lapunknak adott interjúbán Máté-Tóth András valláskutató, teológus. A Szegedi Egyetem Vallástudományi Tanszékének professzora szerint az egyház a jövőben a Ferenc pápa által is hirdetett irgalmaság fogalmára helyezheti a legfőbb hangsúlyt.

Kárpáti András

– Egyre többet lehet hallani a multikulturalizmus csődjéről Európában, ahol a bevándorlók jelentős hányada muzulmán. Kijelenthetjük, hogy az iszlám összeférhetlen a kereszténységgel?

– Bár a kereszténység az iszlámhoz hasonlóan rendkívül plurális, sokféle, a két monoteista vallás tanítása sokkal több dologban hasonlít egymásra, mint amennyiben eltérést mutat. Minden irányzat legfontosabb célja, hogy az ember felülemelkedjen az ösztönös késztetésén, és ragaszkodjon egy olyan isteni üzenet megvalósításához, amely nemcsak az egyéni, hanem a családi és a társadalmi életet is szabályozza, a politikai életet is beleértve. Minden korszakban és kulturális régióban ez az alapelv.

– Hogyan illeszthető ebbe az értelmezési keretbe a terrorizmus, illetve a különböző militarista muzulmán mozgalmak jelenléte?

– A terroristák jelenléte nyugaton arra készítetett számos muzulmán tanítót, hogy a békeszerető Allah tudását vallják meg a nyilvánosság előtt, és képviseljék azt a saját országukban. A szekularizálódott kereszténység és a világi iszlám jól megfér egymás mellett, a muzulmán világ nagy részét olyan világi gondolkodású emberek lakják, mint Magyarországot vagy Csehországot. Az együttélésben nem a hitelvek ütköztetése a legfontosabb, hanem az, hogy például betartjuk-e a törvényeket, vagy fizetünk-e adót.

– Azért a mégis inkább az iszlám világra jellemző vallási fundamentalizmusnak keresztények is nagy számban áldozatul esnek. Ön szerint teljesen feloldható ez a konfliktus, amikor még napjainkban is létező jelenség a keresztényüldözés?

– A földrésznöknön kívül elhelyezkedő egyes válságterületeken valóban súlyos problémát jelent a keresztényüldözés, de nem beszélhetünk világi jelenségről.

A professzor szerint a történelem az erőszakmentes konfliktusmegoldás felé halad

Fotó: Teknős Miklós

ról. A magyar kormány részéről szimbolikus politikai gesztus, hogy a közkeleti vagy afrikai keresztényüldözéssel kapcsolatban nagy lélekkel helyettes államtitkárságot hozott létre. Megható, hogy egyházi és nem egyházi emberek egyaránt kilépnek az európai szolidaritás körből, és e nemzetek feletti vallás logikája mentén segítenek. Azonban a kezdeményezés hitelességét csorbítja, ha szembeállítjuk az üldözött kereszténységet az üldöző iszlámmal.

– Elérhető tehát a békés egymás mellett élés?

– Az erőszakmentes konfliktusmegoldás módjaitól felé halad a történelem, és a keresztény vezetők közül Ferenc pápa képviseli ezt a legmarkánsabban. A nevével fémjelzett gesztusok is egyértelműen ebbe az irányba tett lépéseként értékelhetők.

– Sokan bírálják a pápát a migránsokkal kapcsolatos szokatlan megnyilvánulásaiért, a migrációt támogató kijelentéseiért.

– Az elmúlt évtizedek erős tendenciája, hogy a katolikus mellett az ortodox és a protestáns egyházakban is az irgalmat tekintik Isten legfontosabb attribútumának, és a tékozló fiút atyákként átéltető teremtő képe globálisan is a legfőbb vonzerő a híveknek. A katolikus egyházban ennek a perspektívának kiemelkedően hatékony képviselője Ferenc pápa, aki amikor Isten irgalmát mint a legfontosabb isteni tulajdonságot hangsúlyozza a migránsokkal, me-

nekültekel kapcsolatos befogadó alapállásként, soha nem beszél úgy, hogy ne venné figyelembe, hogy egy adott országnak mekkora a befogadóképessége, illetve hogy nem mindenki érkezik jó szándékkal.

– A szent hagyomány egyes elemeinek – például a nők szerepének, a gyónás intézményének – átértelmezésével a keresztény egyház nem távolodik el a saját alapjaitól?

– Bár az állandóságot megtestesítő dogma kiemelt momentuma az egyház igazságkeresésének, maga a folyamat egy vándorlás részeként történik. A hagyomány és a dogmák nem olyasvalamik, amelyekkel szemben csak az élete árában fogalmazhat meg kritikákat valaki. Sem a vándorlást, sem a kiemelt pillanatot nem lehet figyelmen kívül hagyni.

– A szekularizáció, a tudomány felől érkező kihívás sem képes elszívni a levegőt a vallás – kultúránkban a kereszténység – elől? A nemrégiben elhunyt neves fizikus, Stephen Hawking azt állította, a vallásnál megfelelőbb választokat képes adni a tudomány a világunk nagy kérdéseire, Richard Dawkins evolúciós biológus pedig, még a vallás spirituális igazságát is elvitatva, nevetség tárgyává teszi azt.

– Egy olyan tudóstól, aki olyan munkával tette le a névjegyet, mint az önző gén, magasabb színvonalat várnék. Dawkins „új ateizmust” hirdető gondolat-

menetében nincs semmi új, sőt valójában az ő esetében nem is ateizmusról, hanem egyházellenességről van szó.

– Bár mérsékeltabb formában, de Hawking szintén a tudomány egyértelmű elsőbbségét hirdeti. Az ő álláspontja mennyiben helytálló?

– A tudomány angol nyelven – science – természettudományt jelent. A természettudósok a természet feltárásával foglalkoznak, a hívő emberek és a vallási tanítók pedig a természet értelmével, a természethez való viszonyulásnak a megalapozásával. Ez olyan, mintha a cipész mesterséget a kóruséval hasonlítanánk össze.

– Ez annak ellenére is így van, hogy egyes területeken – például az atomfizikában – egymást érik az olyan felfedezések, amelyek minden eddigénél közelebb visznek a világ kiakadásának és szerkezetének ismeretéhez, és például az atomok „isteni részecskének” nevezett összetevőjét képesek kutatni a tudósok?

– Fontos különbséget tenni a természeti jelenségek és az azokat vizsgáló kutatás eredményei között, hogy ezeket aztán a természettudomány határain kívül miként használják fel arra, hogy egy másik titkok mezt, például a vallás vagy az istenség titkát próbálják megfogalmazni. Az Istenről való beszéd mindig dadogó beszéd. Nem a tudomány dolga, hogy ebben a kontextusban megnyilvánuljon, hiszen emberi nyelven kell kifejezni azt, ami nem emberi.

– Tehát a tudomány fémjelzte szekularizáció és a technikai civilizáció semmilyen foka sem képes kiszorítani a vallást?

– Ez a két terület mindig is el fog különülni egymástól. Peter L. Berger vallásszociológus példáját idézve az anyuka, aki a kisgyermekét a légópincében úgy nyugtatja, hogy nincs semmi baj, a vallás perspektívájából nézve nem hazudik. Létezik egy olyan szeretet, hit, amely azt mondja, hogy még a tökéletes összeomlás idején sincsen – bizonyos szempontból – semmi baj. A kereszténység képes közvetíteni ezt a „nincs semmi baj”-t. Ebből még nem következik, hogy sztoikus nyugalommal kell sétálgatnia mindenkinek, az említett példa nem veszi le a felelősséget az egyének, a kisebb-nagyobb közösségek vagy az államok válláról a mindennapi élet feladatai kapcsán.

– Szekularizálódott világunkban azonban egyre többen elfordulnak a vallástól. Ez azt jelenti, hogy kevésbé nyitottak az emberek az említett spirituális tartalomra?

– Tomka Miklós vallásszociológus kutatása alapján kijelenthetjük: bár az embereknek csupán néhány százaléka nevezhető valóban ateistának, döntő többségük a maga módján vallásos, de nem az adott egyház intézményes keretei között gyakorolja hitét.

– Ezek szerint az egyházaknak jobban kellene alkalmazkodniuk az emberek spirituális igényeihez?

– Alkalmazkodóképesség helyett nyelvtanulásról beszélünk. Azért van még kereszténység bárhol a világon, mert e vallás képviselői megtanulták minden kornak a nyelvét, és ennek révén próbálták meg kifejezni a kifejezhetlent. Ez volt, amikor a kereszténység a zsidóól a görögöre, erről latinra, majd szlávra váltott, vagy amikor a középkorban Arisztotelész gondolatrendszerét vette kölcsön. A filozófia nem annyira a vallás szolgálatlánya volt, hanem annak nyelve.

– Milyen nyelven kellene beszélnie ma a kereszténységnek?

– Egyre inkább úgy érzem, hogy a szépirodalom lesz a vallás nyelvezete. A költők, írók azok, akik képesek úgy szenvedni, hogy arról Weöres Sándor azt írja a XX. századi freskóban: „szurokba hempereg, és meggyújtja magát”, az ordítása pedig számunkra zene. Ők képesek megragadni valamit a jelen lévő titokból, és megpróbálnak olyan szavakat találni, amelyekkel az isteni kifejezhető.